

<https://doi.org/10.26565/2220-8089-2025-48-01>

УДК 321.01:323.173(477)"2022/2025"

Наталія Вікторівна Кононенко

кандидат політичних наук, Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН
України, 01011, Київ, вул. Генерала Алмазова, 8,
n.kononenko1509@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-8397-2830>

МІЖ МОБІЛІЗАЦІЄЮ ТА ДОВІРОЮ: ТРАНСФОРМАЦІЯ ЛЕГІТИМАЦІЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВІЙНИ

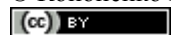
Проаналізовано інституційна легітимация влади України у 2022–2025 роках в умовах повномасштабної російсько-української війни. Метою дослідження є оцінка ефективності різних інструментів легітимации та апробація моделі визначення легітимацийних розривів між їхньою значущістю та практичною реалізацією. Вивчено еволюцію суспільної довіри від емоційної мобілізації на початковому етапі війни до раціоналізованої «легітимации виживанням», яка базується на здатності держави забезпечувати безпеку, стабільність і соціальну справедливість. Досліджено парадокс української «воюючої демократії», коли короткострокова мобілізаційна легітимация забезпечує оперативність ухвалення рішень, але водночас загострює проблеми інституційної спроможності, інклюзивності та підзвітності. Емпіричний аналіз на основі експертного опитування показав значні легітимацийні розриви в парламенті та уряді, тоді як інститут президентства зберігає найвищий рівень довіри. Виявлено, що нормативно-правові та комунікативні механізми залишаються недовикористаними, створюючи асиметрію між суспільними очікуваннями та реальною спроможністю інститутів. Наголошується, що післявоєнне відновлення демократичної легітимності вимагатиме переходу від мобілізаційного управління до керованої відкритості, де ефективність поєднується з прозорістю, підзвітністю та участю громадян у процесах державного управління. Розроблена аналітична модель легітимацийних розривів, яка є інструментом для оцінки поточної стабільності та прогнозування перспектив демократичного розвитку.

Ключові слова: *легітимність влади, воююча демократія, війна в Україні, мобілізаційна легітимация, легітимацийні розриви, інституційна спроможність, демократична стабільність.*

Як цитувати: Кононенко, Н.В. 2025. Між мобілізацією та довірою: трансформація легітимации влади в Україні під час війни. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, серія «Питання політології»* 48: 7-15. <https://doi.org/10.26565/2220-8089-2025-48-01>

In cites: Kononenko, Nataliia. 2025. Between Mobilization and Trust: The Transformation of Political Legitimacy in Ukraine During the War. *The journal of V. N. Karazin Kharkiv National University. Series «Issues of Political Science»* 48: 7-15. <https://doi.org/10.26565/2220-8089-2025-48-01> (in Ukrainian)

© Кононенко Н.В., 2025.

This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0

1. Вступ. Інституційна легітимація під час війни: постановка проблеми та дослідницькі завдання. Метою цього дослідження є аналіз інституційних інструментів легітимації влади України у 2022–2025 роках та апробація моделі оцінки легітимаційних розривів між важливістю окремих інструментів і їхньою практичною реалізацією. Така модель дозволяє не лише вивчати динаміку легітимації під час війни, а й прогнозувати поствоєнні процеси відновлення демократичної стабільності. *Дослідження спрямоване* на виявлення ключових інституційних чинників легітимності в кризових умовах, трансформацію суспільного запиту до влади, оцінку адаптації практик легітимації та визначення їхнього впливу на перспективи демократичного розвитку після війни. *Завданням роботи* було відтворення стану політичних інститутів напередодні війни, аналіз правових і організаційних змін після 24 лютого 2022 року, систематизація механізмів легітимації та оцінка потенціалу «легітимації виживання».

Методологічно дослідження спирається на поєднання інституційного, порівняльного та історико-структурного аналізу, дискурс-аналізу президентських звернень і телемарафонів, а також кількісного експертного опитування. Така комбінація методів дозволяє не лише описати фактичний стан легітимації влади, а й запропонувати аналітичний інструмент для подальших досліджень поствоєнної політичної стабільності.

У межах *теоретичного осмислення* легітимності особливу увагу приділено трьом тематичним напрямам аналізу проблеми політичної легітимації під час війни (зовнішньої агресії). Перший пов'язаний із нормативно-ціннісним виміром, де Девід Бітем підкреслював відповідність влади правилам, її моральне виправдання та суспільне визнання (Beetham 1991: 42-63). В умовах війни пріоритет набуває ефективність оборони та гарантія базової безпеки, а дискурсивні практики набувають особливої ваги, як зазначає Бів'єн Джабрі (Jabri, 2007: 67-93). Дженніфер М. Діксон показує, що адаптація історичних наративів сприяє підтримці легітимності (Dixon 2018: 83-99). Емпіричні дослідження повномасштабній фазі російської агресії проти України (2022-2025 рр.) свідчать, що війна трансформує підтримку демократичних цінностей: етичні та процедурні компоненти легітимності більш вразливі, тоді як виборча легітимація

зберігає статус «незаперечної основи» політичного порядку (Bakke, Dahl, Rickard 2025).

Другий напрям зосереджений на легітимації в умовах національно-визвольних та антиколоніальних війн. Бенедикт Андерсон показав, що «уявна нація» слугує основою мобілізації підтримки (Anderson 1983: 10-25), а Чарльз Тіллі підкреслив значення інституційної передбачуваності та стабільності (Tilly 1990: 96-122). Український досвід ілюструє феномен «озброєної довіри» (Markovska, Serdiuk&Soldatenko, 2025: 11-17), який підсилює політичну згуртованість і ефективність урядових рішень, одночасно створюючи ризики делегітимації через обмежену прозорість і централізацію ухвалення рішень.

Третій напрям стосується взаємозв'язку легітимації та зовнішнього впливу, а також демократизаційних процесів. Дослідження такого взаємозв'язку (Gais, Brock, Müller, 2008; Bliesemann de Guevara, 2012) демонструють, що міжнародне втручання формує «подвійну легітимність» – внутрішню та зовнішню, що нерідко створює дисбаланси між ефективністю та інклюзією. Володимир Артюх і Тарас Федірко описують «залежне державотворення» України під час повномасштабної війни, коли держава одночасно є носієм суверенітету та агентом зовнішньої підтримки (Artiukh&Fedirko 2025: 52-72). Ми доводили, що навіть у воєнний час можливе застосування партисипативних та деліберативних інструментів демократії, що стабілізує суспільну довіру та процедурну стабільність, які, своєю чергою, підсилюють вагу внутрішньої легітимації (Кононенко 2024). У сучасних дослідженнях акцентується також баланс між правовими процедурами та ефективністю дій влади (Gollier & Tirole, 2020) та процес політичної делегітимації (Dixon 2018; Bliesemann de Guevara 2014). Делегітимація виникає тоді, коли зовнішнє втручання та формальні інститути не відповідають локальним очікуванням, створюючи «порожні інститути» та ерозію довіри.

Ключові категорії аналізу охоплюють *політичну легітимність* як стан влади, що визнається правомірною суспільством і підтримується довірою, та *політичну легітимацію* як процес вироблення та підтримання легітимності через інституційні практики, дискурс і комунікацію. *Легітимність під час війни* визначається здатністю влади утримувати суспільне визнання, спираючись

на моральне обґрунтування, ефективність, прозорість і адаптацію інститутів до екстремальних викликів, складаючись із інституційно-функціонального, морально-нормативного та психологічно-перцептивного вимірів. *Делегітимація* влади розглядається як процес втрати довіри та авторитету, який може бути частково відворотним через реформи й комунікаційні практики. Криза політичної легітимації у війні виникає, коли значна частина населення втрачає довіру до правомірності та спроможності влади. *Інструменти легітимації* включають нормативно-правові, процедурно-демократичні, комунікативно-дискурсивні, безпеково-організаційні, міжнародно-дипломатичні та ті, що реалізуються через міжнародне право.

2. Посткомуністична держава у війні: парадокси мобілізаційної легітимації. Досвід України під час повномасштабної війни 2022–2025 років демонструє парадокс легітимації в посткомуністичній державі. До 2022 року політична система характеризувалася асиметричним розподілом влади: надмірна роль президента, залежність парламентської більшості від глави держави та підконтрольний уряд обмежували інклюзивність процесу та автономність інституцій. Напередодні війни українські інституції перебували в стані посткомуністичного транзиту: незавершені реформи, домінування неформальних акторів і високий рівень централізації формували їхню гібридність (Dalton 2021; Hale 2021). У 2022 році ця конфігурація сприяла формуванню в Україні феномена «воюючої демократії», коли демократичні норми співіснували з жорсткою централізацією та мобілізаційною (емоційною) легітимацією, дозволяючи швидко ухвалювати рішення та координувати оборону й дипломатію (Інформаційна довідка щодо функціонування демократичних інституцій в Україні 2024). Політичним ризиком «мобілізаційної легітимації» є посилення (через добровільні делегування громадянами в надзвичайній ситуації лідеру надмірних повноважень та відмову від механізмів контролю) в умовах війни небезпечних для демократії структурних слабкостей напівпрезидентської моделі, серед яких персоналізація влади, обмеження парламентського контролю і вразливість системи стримувань і противаг. Як зазначав О’Доннелл «делегативна демократія» підвищує оперативність рішень, але водночас підриває культуру підзвітності (O’Donnell 1994: 55-69). В українському

контексті така делегативна логіка поєдналася з мобілізаційною легітимацією, створивши парадоксальний ефект: короткострокову стабільність і водночас ризик інституційної деградації у поствоєнний період, якщо надзвичайні механізми управління не будуть своєчасно демонтовані.

Втім, у міру поступової адаптації суспільства до тривалої війни централізована напівпрезидентська система, що становить інституційне ядро політичного режиму «воюючої демократії», почала створювати ризики політичної делегітимації. **У тривалій війні ключовим чинником легітимації стають не патріотична риторика й символи, а стабільність процедур, передбачуваність інституційних дій і юридичні гарантії, які щоденно доводять в межах «легітимації виживання» спроможність влади бути безпечним гарантом.** Легітимність держави зміцнюється лише тоді, коли мобілізація та примус спираються на стабільні інституційні практики; без цього навіть успішна військова кампанія не забезпечує тривалої підтримки громадян (Tilly 1990: 96-122).

Так, окрилені періодом мобілізаційної єдності у перший рік повномасштабної війни, українці, починаючи з 2023 року, дедалі активніше вимагали розширення власної участі у виробленні рішень і відновлення звичних демократичних процедур. Влада виявилася не готовою повною мірою задовольнити зростаючий суспільний запит на інклюзію, прозорість і підзвітність навіть у тих сферах, де це можливо під час повномасштабної війни. Передусім гібридна архітектура державного управління обмежувала спроможність відповідальних за це інституцій – парламенту, уряду, президента. Недостатній досвід політичних еліт у взаємодії з громадянським суспільством, поєднаний з інституційною інерцією, ускладнювали завдання підтримки суспільної довіри, що залишається критичною умовою стабільності держави під час війни. Отже, посткомуністична дефектність українських інституцій визначила специфіку «легітимації виживанням», в межах якого суспільна підтримка зберігається радше завдяки інерції воєнної солідарності, ніж завдяки відновленню довіри через інституційну підзвітність.

3. Мобілізаційна легітимація та суспільна консолідація у перший рік війни. У мирний час демократична легітимація базується на поєднанні процедурної законності, суспільної згоди та інституційної

стабільності (Beetham 1991; Norris 2014). Війна змінює ці параметри: вибори відкладаються, влада концентрує виконавчі повноваження, а громадяни тимчасово погоджуються на обмеження прав в обмін на безпеку. У цьому контексті *критерієм мобілізаційної легітимації стає не формальна змагальність, а ефективність урядування, здатність організувати оборону, забезпечити єдність і задовольнити базові потреби населення.*

Напередодні повномасштабного вторгнення готовність українців до спротиву була високою: майже половина громадян заявляла про готовність брати участь у захисті держави (Ні агресії Росії 2022). Ця мобілізаційна спроможність суспільства стала ключовим чинником швидкої реакції з політичного керівництва країни у лютому 2022 року на початок повномасштабних воєнних дій. Серед найважливіших кроків влади: запровадження правового режиму воєнного стану, мобілізація, централізація управління через Ставку Верховного Головнокомандувача, формування і надання широких повноважень військовим адміністраціям, посилення ролі РНБО.

Важливим інструментом суспільної консолідації та централізації влади став телемарафон «Єдині новини», через який у перший рік повномасштабної війни успішно формувався наратив єдності, виживання та морального спротиву агресору. Президентські звернення («Ми всі тут», «Без вас») закріплювали відчуття присутності влади й відповідальності керівництва. Тимчасова відсутність публічних конфліктів і корупційних скандалів створювала ефект контролю й консолідації.

Попри концентрацію влади, було збережено без змін функціонування судової системи та антикорупційних органів (НАБУ, САП, НАЗК), що слугувало сигналом українському суспільству та міжнародним партнерам про намір влади дотримуватися принципів правової держави навіть у надзвичайних умовах. Про прагнення керівництва держави зберігати демократичне врядування в умовах повномасштабної війни свідчило і збереження можливостей імплементації для більшості партисипативних і деліберативних інструментів взаємодії між владою та суспільством.

Таким чином, дефектні посткомуністичні інститути продемонстрували адаптивність до екзистенційної загрози, поєднавши централізоване управління з мінімальним збереженням демократичних процедур.

Попри наявні ризики концентрації влади, суспільство у перший рік повномасштабної війни надало державним інституціям безпрецедентно високий рівень довіри, не зважаючи на потенційні загрози авторитаризації: у лютому 2023 року 60,6 % вважали, що події розвиваються у правильному напрямку (20,3 % у грудні 2021 р.), а довіра до президента зросла з 36 % до майже 80 % (Оцінка ситуації в країні, довіра до соціальних інститутів, політиків, посадових та громадських діячів 2025: Оцінка громадянами ситуації в країні та дій влади, довіра до соціальних інститутів 2023). Таким чином, феномен «воюючої демократії» спирався на суспільну згоду щодо тимчасової концентрації влади, що водночас стала ресурсом виживання і потенційним викликом для післявоєнної демократичної відбудови.

Легітимація виживання: між мобілізацією та довірою. Після стабілізації лінії фронту восени 2022 року українське суспільство увійшло у фазу «війни на виснаження», що зумовило поступову трансформацію суспільних настроїв. Початковий консенсус і апіорна підтримка влади почали знижуватися: громадяни дедалі частіше висловлювали занепокоєння зростанням цін, корупцією, несправедливим розподілом ресурсів і дисфункціями правосуддя (Корупція в Україні 2024). Вже у 2024 році рівень незадоволених умовами життя в Україні майже подвоївся порівняно з 2022 роком, а негативні оцінки діяльності інституцій зросли до 64% (Дембицький 2025). Це свідчить про повернення до соціальних пріоритетів, характерних для довоєнного періоду.

Емоційна мобілізаційна легітимація 2022 року – заснована на спільному виживанні й національній єдності – у 2023–2024 роках поступово змінилася «легітимацією виживанням». Її основою стали раціональні переконання, що саме ця влада здатна гарантувати мінімальний рівень безпеки та стабільності в умовах затяжної війни. Як зазначає ван Мідделаар, у тривалих кризах політичне керівництво змушене переходити від риторики мобілізації до інституційних і матеріальних рішень (van Middelaar 2019: 31-49). Комунікаційна стратегія влади від кінця 2022 року – від «Формули миру» до публічних звернень Президента у 2023–2024 роках – поступово зміщувалася від морально-нормативних до прагматичних аргументів: справедливість, відбудова, ефективність управління. Однак зі зростанням розриву між символічними закличками та практичними результатами

риторичні інструменти легітимації почала вичерпувати себе. Довіра дедалі більше залежала не від патріотичних емоцій, а від здатності інститутів забезпечувати порядок, соціальну справедливість і підзвітність.

У цьому контексті **«легітимація виживанням» передбачає стратегічний баланс між безпекою й демократією. Влада має концентрувати ресурси на обороні та гарантуванні базових потреб, зберігаючи водночас демократичну процедурність – парламентський контроль, антикорупційні інститути, діалог із громадянським суспільством. Прозора комунікація, обмеження популізму та демонстрація компетентності стають ключовими чинниками довіри.** Легітимність політичної системи визначається не лише відповідністю цінностям, але й ефективністю у розв'язанні суспільних проблем (Lipset 1981). Збереження довіри в межах «легітимації виживанням» – тимчасове досягнення, що тримається доти, доки громадяни сприймають владу як потенційно здатну забезпечити їхнє виживання (Anderson 1983). Втрата цієї спроможності означатиме перехід від втоми від влади до кризи довіри – процес, який у контексті повномасштабної війни може мати екзистенційні наслідки для української державності.

4. Неелекторальна легітимація влади в умовах війни: результати емпіричного аналізу. В умовах затяжної війни особливого значення набуває аналіз неелекторальних інструментів легітимації державної влади, коли традиційні канали демократичної підтримки – передусім вибори – тимчасово заблоковані. Дослідження, проведене у 2024 році науковцями Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України «Інструменти легітимації влади в період дії режиму воєнного стану», дало змогу кількісно оцінити ефективність застосування таких інструментів у діяльності парламенту, уряду та президента. Вихідною *гіпотезою* було припущення, що під час тривалого воєнного протистояння українська влада використовує інструменти політичної неелекторальної легітимації нерівномірно, а їхня реалізація залишається обмеженою у зв'язку зі структурною негнучкістю посткомуністичних інституцій (Зеленько, Кононенко, Овчар, Перевезій, Ситник 2024).

Методологія дослідження ґрунтувалася на розрахунку показника легітимаційного розриву (PG), який фіксує різницю між оціненою експертами важливістю певних інструментів легітимації та рівнем їхньої

практичної імплементації. В опитуванні взяли участь 263 експерти, серед яких 75 % – представники академічної спільноти. Для кожної інституції було виокремлено три кластери неелекторальних інструментів – нормативно-правові, результативно-прагматичні та комунікативні.

Результати виявили суттєві деформації у практиках легітимації. Найбільший розрив між значущістю та фактичним застосуванням інструментів неелекторальної легітимації зафіксовано у Верховній Раді (PG $\approx$ 63%), що узгоджується з найнижчим рівнем суспільної довіри – близько 16% у 2024 році, на 23 п.п. менше, ніж у 2022 р. (Оцінка ситуації в країні, довіра до соціальних інститутів, політиків, посадовців та громадських діячів 2024). Експерти зазначали, що парламент майже не використовує свої нормативно-правові та комунікативні можливості для підтримання довіри, зокрема контрольні функції щодо уряду та взаємодію з виборцями.

Уряд демонструє близький рівень легітимаційного розриву, PG $\approx$ 60%, і довіри, 20% (Оцінка ситуації в країні, довіра до соціальних інститутів, політиків, посадовців та громадських діячів 2024), поступово втрачаючи потенціал у сферах підзвітності парламенту, локалізації корупції та публічної комунікації. Водночас інститут президентства зберігає найнижчий рівень легітимаційного розриву – близько 42% – та найвищу довіру громадян (понад 60%), що пояснюється концентрацією легітимаційних ресурсів у сферах безпекової та зовнішньої політики.

Загалом, результати дослідження підтверджують, що формування владою довіри в умовах війни розвивається за логікою **«легітимації виживання»**. Держава переважно спирається на швидкі, результативно-прагматичні інструменти – міжнародне визнання, оборонні досягнення та зовнішню підтримку, – тоді як нормативно-правові й комунікативні механізми (підзвітність, доброчесність, відкритість до суспільного діалогу) залишаються недовикористаними. Водночас їхня потенційна відновлюваність зберігається: більшість партисипативних і деліберативних процедур юридично можливі навіть у воєнний час, що відкриває простір для поступового розширення інклюзивних практик державного управління..

Чому так відбувається?

5. Інституційна слабкість і легітимаційний дефіцит у режимі «воюючої демократії». Інституційна асиметрія політичного

режиму «воюючої демократії» не є темою нашої статті. Однак повна інтерпретація виявлених розривів неелекторальної легітимації вимагає стисло окреслити чинники інституційної слабкості державних структур, що зумовлюють їхній легітимацийний дефіцит. Йдеться про системні вади, які звужують спроможність центральних органів влади послідовно застосовувати інструменти легітимації в умовах тривалої війни. До таких чинників належать: крихкість партійної системи та її залежність від неформальних акторів; обмежена інституційна суб'єктність парламенту й уряду; вразливість судової гілки влади; надмірна концентрація повноважень у президента, що послаблює не лише позиції Верховної Ради та Кабінету Міністрів, а й стабільність самої президентської інституції; а також хронічна незавершеність реформ, спрямованих на формування нової архітектури державного управління.

У сукупності ці фактори в межах логіки «легітимації виживання» обмежують інституційну дієздатність і ускладнюють функціонування держави в інклюзивному форматі. Через власну структурну слабкість, яка робить інститути менш відповідними сучасним суспільним очікуванням щодо прозорості й підзвітності, влада в умовах війни змушена покладатися переважно на швидкі, інструментальні рішення. Їх реалізація потребує мінімальних управлінських адаптацій, тоді як нормативно-комунікаційні засади – підзвітність, доброчесність, відкритість до діалогу – відсуваються на периферію політичного процесу, оскільки вимагають більшої автономності та горизонтальної взаємодії, ніж ті, на які нині здатні інституції.

У підсумку формується українська модель «**легітимації виживанням**», що забезпечує короткострокову стабільність завдяки мобілізації зовнішньополітичних і безпекових ресурсів, але водночас маргілізує нормативно-партисипативні механізми довіри. Такий дисбаланс дозволяє владі ефективно утримувати контроль у воєнних умовах, проте звужує інституційні можливості для формування довгострокової демократичної легітимності. У разі зниження рівня воєнної мобілізації може виявитися, що наявні інститути – у своєму недореформованому стані та обтяжені численними «пастками інерції» – не здатні підтримувати довіру на основі процедурної справедливості, інклюзивності та підзвітності. Таким чином, легітимність у воєнний час ґрун-

тується переважно на екзогенних чинниках, тоді як ендогенні ресурси її відтворення залишаються недостатньо розвиненими. Це створює критичний ризик для післявоєнної демократичної стійкості, адже відкладене інституційне «боргове зобов'язання» може порушити баланс між ефективністю та демократичними цінностями в подальшому розвитку держави.

Висновки.

1. Український досвід воєнної демократії демонструє, що легітимність влади формується як процес постійного відновлення суспільного консенсусу навколо виживання держави. Вона виступає водночас ресурсом і викликом, відображаючи суспільні очікування щодо ефективності управління та порядку.

2. Еволюція від емоційної мобілізації до раціоналізованої «легітимації виживанням» показує, що довіру на основі патріотичної єдності частково трансформовано у функціональну підтримку. Процес нерівномірний і залежить від ефективності управлінських рішень, прозорості ресурсів і здатності забезпечувати справедливість, формуючи режим неповної адаптації між централізацією влади та зростаючим запитом на інклюзивність.

3. Війна висвітлила суперечність між високою суспільною лояльністю та обмеженою інституційною спроможністю. Централізація влади забезпечувала ефективність, але поглиблювала дефіцит участі, підзвітності та інклюзивності. Легітимність, здобута мобілізацією, втрачає стабілізуючий ефект без відновлення горизонтальної довіри та комунікації між державою та громадянами.

4. Аналітична модель легітимацийних розривів підтвердила, що нормативно-правові та комунікативні інструменти залишаються периферійними. Це формує асиметрію між очікуваннями громадян і реальним рівнем інституційної спроможності, що без поступової реінституціалізації демократичних механізмів може призвести до ерозії демократичного порядку.

5. Можлива корекція інституційних проблем є асиметричною. Для парламенту усунення дефіциту легітимації можливо через закони відкладеної дії, подолання слабкостей партійної системи та підвищення контролю над урядом. Для виконавчої влади дефіцит має конституційне підґрунтя, але його можна пом'якшити через партійне членство міністрів, конструктивний вотум недовіри та формалізацію звітності, що

зміцнить підзвітність і легітимність у «воюючій демократії».

6. Повоєнне відновлення демократичної легітимності вимагатиме перехід від мобілізаційного управління до керованої відкритості, коли ефективність поєднується з прозорістю та підзвітністю суспільству.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Beetham, D. 1991. *The legitimation of power*. London: Macmillan.
2. Jabri, V. 2007. *War and the transformation of global politics*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
3. Dixon, J. M. 2018. Rhetorical adaptation and resistance to international norms. *Perspectives on Politics*, 16(1), 83–99. <https://doi.org/10.1017/S153759271600414X>
4. Bakke, K., Dahl, M., & Rickard, K. 2025. Conflict exposure and democratic values: Evidence from wartime Ukraine. *Journal of Peace Research*. <https://doi.org/10.1177/00223433251347769>
5. Anderson, B. 1983. *Imagined communities: Reflections on the origin and spread of nationalism*. London: Verso. 240 p. URL.: <https://nationalismstudies.org/wp-content/uploads/2021/03/Imagined-Communities-Reflections-on-the-Origin-and-Spread-of-Nationalism-by-Benedict-Anderson-z-lib.org.pdf>
6. Tilly, C. 1990. *Coercion, capital, and Euan states, AD 990–1990*. Oxford: Blackwell. 191 p.
7. Markovska, A., Serdiuk, O. & Soldatenko, I. 2025. Trust as a weapon of war: Fighting corruption and corporate crime in 8.Ukraine. *Crime, Law and Social Change*, 83. <https://doi.org/10.1007/s10611-024-10191-5>
8. Geis, A., Brock, L. & Müller, H. (Eds.). 2008. *War and democratization: Legality, legitimacy and effectiveness*. London: Routledge.
9. Bliesemann de Guevara, B. 2012. Statebuilding and legitimacy: The study of political orders in fragile states. *Third World Quarterly*, 32(5): 1075–1090.
10. Artiukh, V. & Fedirko, T. 2025. War and dependent state formation in Ukraine. *Focaal—Journal of Global and Historical Anthropology* 102: 57–72. <https://doi.org/10.3167/fcl.2025.1020105>
11. Кононенко, Н. 2024. Політичні механізми загоєння соціальних ран. *Адаптивні зміни у функціонуванні політичної системи України в умовах повоєнної відбудови: монографія* / за ред. О.О. Рафальського, О.М.Майбороди. Київ: ІПіЕНД ім.І.Ф.Кураса НАН України: 217–252. <https://doi.org/10.53317/978-617-14-0360-4>
12. Gollier, C. & Tirole, J. 2020. Negotiating effective institutions against climate change. *Economics of Energy & Environmental Policy* 9(1): 1–27.
13. Bliesemann de Guevara, B. 2014. The state in times of statebuilding. *Civil Wars*, 16(2): 141–160.
14. Dalton, D. 2021. *The Ukrainian Oligarchy after the Euromaidan: How Ukraine's political economy regime survived the crisis*. Columbia University Press.
15. Hale, H. E. 2021. *Patronal politics in post-Soviet Ukraine: Institutions, oligarchs, and the state*. Cambridge University Press.
16. Інформаційна довідка щодо функціонування демократичних інституцій в Україні. 2024. *Дослідницька служба Верховної Ради України* URL: <https://research.rada.gov.ua/uploads/documents/33254.pdf>
17. O'Donnell, G. 1994. Delegative democracy. *Journal of Democracy*, 5(1): 55–69. <https://doi.org/10.1353/jod.1994.0010>
18. Norris, P. 2014. *Why electoral integrity matters*. Cambridge University Press.
19. Ні агресії Росії: Громадська думка українців у лютому 2022 р. *Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва & Київський міжнародний інститут соціології* (2022, 23 лютого). URL: <https://dif.org.ua/article/ni-agresii-rosii-gromadska-dumka-ukraintsiv-u-lyutomu-2022-r>
20. Оцінка ситуації в країні, довіра до соціальних інститутів, політиків, посадових та громадських діячів, ставлення до виборів під час війни, віра в перемогу. 2025. *Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва та Центр Разумкова* (лютий–березень). URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-sytuatsii-v-kraini-dovira-do-sotsialnykh-institutiv-politykiv-posadovtsiv-ta-gromadskykh-diiachiv-stavlennia-do-vyboriv-pid-chas-viiny-vira-v-peremogu-liutyiberezen-2025r>
21. Оцінка громадянами ситуації в країні та дій влади, довіра до соціальних інститутів: лютий–березень 2023 р. *Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва та Центр Разумкова*. (2023, лютий–березень). URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-gromadianamy-sytuatsii-v-kraini-ta-dii-vlady-dovira-do-sotsialnykh-institutiv-liutyi-berezen-2023r>
22. *Корупція в Україні* 2024. 2024: *Розуміння, сприйняття, поширеність*. URL: <https://www.sapiens.com.ua/ua/publication-single-page?id=333>
23. Дембицький, С. 2025. Фон громадської думки. *Інститут соціології НАН України*. URL: https://isnasu.org.ua/popsci/031_Dembitsky_Fon_gromadskoyi_dumky.php
24. van Middelaar, L. 2019. Alarums and excursions: Improvising politics on the European stage. Agenda Publishing. <https://doi.org/10.2307/j.ctvnjbf19>
25. Lipset, S. M. 1981. *Political man: The social bases of politics* (2nd ed.). Johns Hopkins University Press.
26. Зеленько, Г., Кононенко, Н., Овчар, І., Перевезій, В., & Ситник, С. 2024. *Інструменти легітимації влади в період дії режиму воєнного стану* : Науковий звіт. Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2024/07/Doslidzhennia_prezentatsiia.pdf

27. Оцінка ситуації в країні, довіра до соціальних інститутів, політиків, посадовців та громадських діячів, ставлення до виборів, віра в перемогу (2024, червень). Київ: Центр Разумкова. URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-sytuatsii-v-kraini-dovira-do->

[sotsialnykh-instytutiv-politykiv-posadovtsiv-ta-hromadskykh-diiachiv-stavlennia-do-vyboriv-vira-v-peremohu-cherven-2024r](https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-sytuatsii-v-kraini-dovira-do-sotsialnykh-instytutiv-politykiv-posadovtsiv-ta-hromadskykh-diiachiv-stavlennia-do-vyboriv-vira-v-peremohu-cherven-2024r)

Стаття надійшла до редакції 5.09.2025

Стаття рекомендована до друку 15.10.2025

Nataliia Kononenko

PhD in Political Science, I.F. Kuras Institute of Political and Ethnic Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine, 8 Generala Almazova Str., Kyiv, 01011, Ukraine
n.kononenko1509@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-8397-2830>

BETWEEN MOBILIZATION AND TRUST: THE TRANSFORMATION OF POLITICAL LEGITIMACY IN UKRAINE DURING THE WAR

The article examines the institutional legitimization of political power in Ukraine during 2022–2025 under conditions of full-scale war. The study aims to assess the effectiveness of various instruments of legitimization and to test an analytical model for identifying «legitimacy gaps» between their normative significance and practical implementation. It traces the evolution of public trust – from emotional mobilization in the early stages of the war to a rationalized mode of «legitimation through survival», grounded in the state's ability to ensure security, stability, and social justice. The paper analyzes the paradox of Ukraine's «fighting democracy», where short-term mobilizational legitimacy facilitates swift decision-making but simultaneously exacerbates problems of institutional capacity, inclusiveness, and accountability. Empirical analysis based on expert surveys reveals significant legitimacy gaps within the parliament and government, while the presidency retains the highest level of public trust. Normative-legal and communicative mechanisms remain underutilized, generating asymmetry between societal expectations and institutional performance. The article emphasizes that wartime conditions have accelerated the concentration of power, further testing the resilience of democratic checks and balances. The research underscores that sustaining legitimacy in wartime democracies requires not only procedural adaptation but also renewal of the social contract based on mutual accountability between state and citizens. The author argues that post-war restoration of democratic legitimacy will require a shift from mobilizational governance to «managed openness», in which effectiveness is combined with transparency, accountability, and citizen participation in public administration. The proposed analytical model of legitimacy gaps offers a tool for assessing current stability and forecasting the prospects of democratic development. By integrating empirical indicators with normative benchmarks, the model contributes to a more nuanced understanding of institutional resilience under extreme conditions. It also provides a comparative framework for analyzing how wartime democracies recalibrate legitimacy mechanisms to balance survival imperatives with democratic continuity.

Keywords: *legitimacy of power, fighting democracy, war in Ukraine, mobilizational legitimacy, legitimacy gaps, institutional capacity, democratic resilience.*

REFERENCES

1. Beetham, D. 1991. *The legitimation of power*. London: Macmillan.
2. Jabri, V. 2007. *War and the transformation of global politics*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
3. Dixon, J. M. 2018. Rhetorical adaptation and resistance to international norms. *Perspectives on Politics*, 16(1), 70–89. <https://doi.org/10.1017/S1537592717003471>
4. Bakke, K., Dahl, M., & Rickard, K. 2025. Conflict exposure and democratic values: Evidence from wartime Ukraine. *Journal of Peace Research*. <https://doi.org/10.1177/00223433251347769>
5. Anderson, B. 1983. *Imagined communities: Reflections on the origin and spread of nationalism*. London: Verso.
6. Tilly, C. 1990. *Coercion, capital, and European states, AD 990–1990*. Oxford: Blackwell.
7. Markovska, A., Serdiuk, O., & Soldatenko, I. 2025. Trust as a weapon of war: Fighting corruption and corporate crime in Ukraine. *Crime, Law and Social Change*, 83. <https://doi.org/10.1007/s10611-024-10191-5>

8. Geis, A., Brock, L., & Müller, H. (Eds.). 2008. *War and democratization: Legality, legitimacy and effectiveness*. London: Routledge.
9. Bliesemann de Guevara, B. 2012. Statebuilding and legitimacy: The study of political orders in fragile states. *Third World Quarterly*, 32(5), 1075–1090.
10. Artiukh, V., & Fedirko, T. (2025). War and dependent state formation in Ukraine. *Focaal—Journal of Global and Historical Anthropology*, 102, 57–72. <https://doi.org/10.3167/fcl.2025.1020105>
11. Kononenko, N. 2024. Political mechanisms of social healing. *Adaptive transformations in the functioning of Ukraine's political system during postwar reconstruction: A monograph* /ed. by O. O. Rafalsky & O. M. Maiboroda Kuras Institute of Political and Ethnic Studies, NAS of Ukraine : 217–252 <https://doi.org/10.53317/978-617-14-0360-4> (in Ukrainian).
12. Gollier, C., & Tirole, J. 2020. Negotiating effective institutions against climate change. *Economics of Energy & Environmental Policy*, 9(1): 1–27.
13. Bliesemann de Guevara, B. 2014. The state in times of statebuilding. *Civil Wars* 16(2): 141–160.
14. Dalton, D. 2021. *The Ukrainian oligarchy after the Euromaidan: How Ukraine's political economy regime survived the crisis*. Columbia University Press.
15. Hale, H. E. 2021. *Patronal politics in post-Soviet Ukraine: Institutions, oligarchs, and the state*. Cambridge University Press.
16. *Informational note on the functioning of democratic institutions in Ukraine*. 2024. Research Service of the Verkhovna Rada of Ukraine URL: <https://research.rada.gov.ua/uploads/documents/33254.pdf> (in Ukrainian)
17. O'Donnell, G. 1994. Delegative democracy. *Journal of Democracy*, 5(1): 55–69. <https://doi.org/10.1353/jod.1994.0010>
18. Norris, P. 2014. *Why electoral integrity matters*. Cambridge University Press.
19. No to Russian aggression: Public opinion of Ukrainians in February 2022. Ilko Kucheriv Democratic Initiatives Foundation & Kyiv International Institute of Sociology. (2022, February 23).. URL: <https://dif.org.ua/article/ni-agresii-rosii-gromadska-dumka-ukraintsiv-u-lyutomu-2022-r> (in Ukrainian).
20. Assessment of the situation in the country, trust in social institutions, politicians, officials and public figures, attitudes toward elections during the war, faith in victory. 2025. *Ilko Kucheriv Democratic Initiatives Foundation & Razumkov Centre*. (February–March). URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-sytuatsii-v-kraini-dovira-do-sotsialnykh-institutiv-politykiv-posadovtsiv-ta-gromadskykh-diiachiv-stavlennia-do-vyboriv-pid-chas-viiny-vira-v-peremogu-liutyiberezen-2025r> (in Ukrainian).
21. Citizens' assessment of the situation in the country and government actions, trust in social institutions: February–March 2023. *Ilko Kucheriv Democratic Initiatives Foundation & Razumkov Centre* (February–March). URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-gromadianamy-sytuatsii-v-kraini-ta-dii-vlady-dovira-do-sotsialnykh-institutiv-liutyi-berezen-2023r> (in Ukrainian).
22. Corruption in Ukraine. Understanding, perception, prevalence: Analytical report based on population and business survey results: 2024. Kyiv: National Agency on Corruption Prevention (NACP). URL: https://www.sapiens.com.ua/publications/socpol-research/333/3bit_IS_NACP_2024_UKR.pdf (in Ukrainian).
23. Dembytskyi, S. 2025. Public opinion background. *Institute of Sociology of the National Academy of Sciences of Ukraine*. URL: https://isnasu.org.ua/popsoci/031_Dembitsky_Fon_gromadskoyi_dumky.php (in Ukrainian).
24. van Middelaar, L. 2019. *Alarums and excursions: Improvising politics on the European stage*. Agenda Publishing.
25. Lipset, S. M. 1981. *Political man: The social bases of politics* (2nd ed.). Johns Hopkins University Press.
26. Zelenko, H., Kononenko, N., Ovchar, I., Perevezii, V., & Sytnyk, S. 2024. *Instruments of power legitimization under martial law: Research report*. Kuras Institute of Political and Ethnic Studies, NAS of Ukraine. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2024/07/Doslidzhennia_prezentatsiia.pdf (in Ukrainian).
27. Assessment of the situation in the country, trust in social institutions, politicians, officials, and public figures, attitudes toward elections, and belief in victory. 2024. *Razumkov Centre* (June). URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-sytuatsii-v-kraini-dovira-do-sotsialnykh-institutiv-politykiv-posadovtsiv-ta-hromadskykh-diiachiv-stavlennia-do-vyboriv-vira-v-peremohu-cherven-2024r> (in Ukrainian).

The article was received by the editors 5.09.2025.

The article is recommended for printing 15.10.2025